

AVUKATLARIN SENDİKA KURMA HAKLARI

Av. M. Hilmi ÖZARPAT

SENDİKA : Sendika kurma hakkı bakımından işçi sayılanlarla, işverenlerin müşterek EKONOMİK, SOSYAL ve KÜLTÜREL menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

T. C. Anayasasının 46. maddesi aynen şu hükmü ihtiva etmektedir : (ÇALIŞANLAR VE İŞVERENLER, ÖNCEDEN İZİN ALMAKSIZIN, SENDİKALAR VE SENDİKA BİRLİKLERİ KURMA, BUNLARA SERBESTÇE ÜYE OLMA VE ÜYELİKTEN AYRILMA HAKKINA SAHIPTİRLER.

İŞÇİ NİTELİĞİ TAŞIMAYAN KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİNİN BU ALANDAKİ HAKLARI KANUNLA DÜZENLENİR.

SENDİKA VE SENDİKA BİRLİKLERİNİN TÜZÜKLERİ, YÖNETİM VE İŞLEYİŞLERİ DEMOKRATİK ESASLARA AYKIRI OLAMAZ).

Anayasanın bu hükmüne uygun olarak, bütün çalışanları ve işverenleri içine almak üzere, 15 Temmuz 1963 tarihinde, (274) sayılı Sendikalar Kanunu kabul edilmiştir.

Sendikalar Kanununun 2. maddesi, bu kanun bakımından, işçiyi tanımlamıştır. Burada, âmme sektörü ve özel sektörde çalışanlar ve bu meyanda memurlar ve fikir işçileri arasında hiçbir fark gözetilmemiş ve yalnızca, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu madde gereğince sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakları ve bunların kuracakları sendikalarla, bu sendikaların kuracakları birlik, federasyon ve konfederasyonların özelliklerinin özel bir kanunla düzenleneceği emredilmiştir.

2. madde aynen şöyledir : (HİZMET AKTİNE GÖRE ÇALIŞMAYI VEYA NAKLİYE MUKAVELESİNE GÖRE ESAS İTİBARIYLA BEDENİ HİZMET ARZI SURETİYLE ÇALIŞMAYI, YAHUT NEŞİR MUKAVELESİNE GÖRE ESERİNİ NÂŞİRE TERKETMEYİ MESLEK EDİNİMİŞ BULUNANLAR VE ÂDİ ŞİRKET MUKAVELESİNE GÖRE ORTAKLIK PAYI OLARAK ESAS İTİBARIYLA FİZİKİ VEYA FİKRİ EMEK ARZI SURETİYLE BİR İŞ YERİNDE ÇALIŞANLAR —Bu mukavelenin aynı durumdaki herkese fiilen açık olması kaydı ile— bu Kanun bakımından İŞÇİ SAYILIRLAR. BU KANUN BAKIMINDAN İŞÇİ SAYILAN KİMSELER, İŞÇİ SENDİKASI KURMAK VE İŞÇİ SENDİKALARINA ÜYE OLMAK HAKKINA SAHIPTİRLER.

İŞÇİ NİTELİĞİ TAŞIMAYAN KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİNİN BU MADDE GEREĞİNCE SENDİKA KURMAK VE SENDİKALARA ÜYE OLMAK HAKLARI VE BUNLARIN KURACAKLARI SENDİKALARLA BU SENDİKALARIN KURACAKLARI BİRLİK, FEDERASYON VE KONFEDERASYONLARIN ÖZELLİKLERİ ÖZEL KANUNLA DÜZENLENİR.)

Anayasanın ve Sendikalar Kanununun çıkarılmasını derpiş ettiği bu özel kanun, Anayasanın geçici 7. maddesindeki müddet geçirilmiş olmakla beraber, nihayet, 8 Haziran

1965 tarihinde (624) sayılı olarak kabul ve yayımlanmıştır. Kanunun adı, DEVLET PERSONELİ SENDİKALARI KANUNU'dur.

624 sayılı Kanun Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin görüldüğü genel ve katma bütçeli dairelerin, il özel idarelerinin, belediyelerin, köylerin ve genel ve katma bütçeli dairelere, il özel idarelerine veya belediyelere bağlı kuruluşların ve kamu teşebbüslerinin ve özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan banka ve teşekkül-lerin asli ve sürekli görevlileri ve yukarıda yazılı görevlerden emekliye ayrılmış olup emeklilikten gayri bir kanunî veya akti statü içinde bulunmayan kimseler tarafından devlet personeli sendikalarının kurulabileceğini kabul etmiştir, (m. 2). Bu Kanuna göre Sendika kurmaları ve kurulmuş olan sendikalara girmeleri yasaklananlar 7. maddede gösterilmiştir.

Yukarıda da arzedildiği üzere, 624 sayılı Kanun, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri için çıkarılmıştır. İşçi niteliği taşıyan kamu hizmeti görevlileri 274 sayılı Sendikalar Kanununa göre sendikalar kurabilirler. Nitekim, Devlet Tiyatrosunda çalışan bir kısım sanatkârların kurdukları, (TÜRKİYE OPERA, TİYATRO SANATKÂRLARI VE YARDIMCI İŞÇİLERİ SENDİKASI-TOTSİS) adlı sendikanın kapatılması için açılan dâvada, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 26.10.1964 gün ve E: 5036, K: 7183 sayılı kararı ile aynı görüşü teyit etmiştir. Yargıtay bu kararı ile, kamu görevlisi olup işçi niteliğinde bulunanların sendika kurma veya sendikalara üye olma haklarını kayıt altına alan bir hükmün mevcut olmadığını kabul etmiştir.

AVUKATLARIN SENDİKA KURMA HAKLARINA GELİNCE: Avukatlık da bir KAMU HİZMETİDİR. Avukatla müvekkili arasındaki hukukî münasebetin mahiyeti Fransada çok münakaşa edilmiştir. Bu münasebeti VEKÂLET AKTİ veya HİZMET AKTİ MÜNASEBETİ olarak görenler olduğu gibi, bir âmme hukuku muamelesi (Operation de droit public) telâkki edenler de vardır. (Fahrettin Tanju - Avukatlık ve vekâlet adlı eserinde (1954), Avukat Samim Bilge'nin J. Appletion'un bir yazısından tercüme özeti).

İsviçre Federal Mahkemesi, bir avukatla, mahkemede bir dâvayı takip ve müdafaa etmesi için yapılan mukaveleyi VEKÂLET MUKAVELESİ; bir avukatla, aylıkla, müvekkilini her işte veya tevdi edilecek işlerde, mahkeme önünde temsil için yapılacak mukaveleyi de HİZMET AKTİ olarak kabul etmektedir, (M. Reşit Belgesay, Hukukî Muamelelerde Temsil, 1941, s: 21, 23).

Danıştay 8. Dairesi, 1964 yılında verdiği bir kararla, İş Kanunu hükümlerinin uygulandığı bir yerde çalışan bir avukatın İşçi Sigortaları Kanunlarına tabi olacağını kabul etmiştir, (E: 63/2523, K: 64/5459).

Avukatlık Kanununa gelince: Bu kanun, müvekkille avukat arasındaki münasebeti bazı özellikleri haiz, ücretle fası gereken bir vekâlet akti münasebeti olarak telâkki etmektedir. Borçlar Kanunu vekâlet aktini şöyle tarif eder: (Vekâlet bir akittir ki, onunla vekil, mukavele dairesinde kendisine tahmil olunan işin idaresini veya tekabbül eylediği hizmetin ifasını iltizam eyler...), (m. 386). Vekilin sorumluluğu, genel surette sorumluluğuna ait hükümlere tabidir, (m. 390).

Görülüyor ki, vekâlet aktinin icrasında, netice itibariyle, bir HİZMETİN İFASI bahis konusudur. Bu hizmet, avukatlık mesleğinde, hukuk dâvalarında ve icra işlerinde, müvekkile vekâleten bir muamelelerin yapılması ve icabında müvekkili temsil ve ceza dâvalarında da iddia ve savunmada bulunma, veyahut da danışma vesair hukukî yardım hizmeti şeklinde tezahür eder.

Bütün bunlardan çıkan netice, avukatla müvekkili arasındaki hukukî münasebetin vekâlet ve hizmet akitlerinin karışımı bir münasebet olduğu ve dolayısıyla de avukatların Sendikalar Kanunu bakımından işçi sayılabilecekleridir.

Sendikalar Kanunu, Cumhuriyet Senatosu geçici komisyonu raporunda da belirtildiği üzere, İş Kanunundaki İŞÇİ tarifinden ayrılmış ve Sendikalar Kanunu bakımından, daha geniş mâna ifade eden bir İŞÇİ tanımına yer vermiştir. Bu geniş mâna avukatları da kapsamı içine almaktadır. Zira, avukatlar, bir vekâlet ve hizmet aktine göre çalışmayı meslek edinmiş kimselerdir. Avukatlar, Sendikalar Kanunu bakımından işçi vasfını haiz olunca, kamu hizmeti görevlisi olmalarına rağmen, 274 sayılı Kanuna tevfikân, sendika ve sendika birlikleri kurabilirler ve bunlara iştirak edebilirler. Avukatların yeni çıkan 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun şümulü içine alınmamış olmaları ve Çalışma Bakanlığınca çıkarılıp 11 Ağustos 1964 günlü Resmî Gazetede yayımlanmış bulunan (SENDİKALARIN İŞ KOLLARI YÖNETMELİĞİ) nin iş kolları cetvelinde (33). sırada avukatların yer almış bulunmaları bu tezimizi teyit etmektedir. Aksinin düşünülmesi Anayasanın sendika kurma hakkından bahseden 46. maddesinin avukatlar hakkında tatbik edilemeyeceğinin kabulü olur. Bu tarzı tefsir ise hukukî olamaz. Zira, Anayasanın 46. maddesi BÜTÜN ÇALIŞANLARA SENDİKA KURMA HAKKINI TANIMIŞTIR.

Şimdi başka bir konuya temas etmemiz gerekmektedir; o da şudur:

Avukatların Baro teşkilâtlarından ayrı olarak, sendika kurmalarına lüzum ve ihtiyaç var mıdır? Şimdi bu soruya cevap vermeye çalışalım.

Bir kere sendika, çalışanların ve işverenlerin müşterek iktisadî, sosyal ve kültürel ve hattâ meslekî menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir. Sendikalar, Sendikalar Kanununun ayrıca hüküm koymadığı hallerde, Türk Kanunu Medenisine ve Cemiyetler Kanununa tabidirler. Görülüyor ki, Baroların kuruluş gayeleri ve tabi oldukları hükümler ve işleyiş tarzları ile sendikalar arasında fark vardır. İkincisi, Sendika kurma hakkı çalışanlara Anayasa ile tanınmış sosyal ve ekonomik TEMEL HAKLARDANDIR Üçüncüsü, Barolar siyasetle iştigal edemezler; halbuki, Sendikalar mülga (5108) sayılı Sendikalar Kanunu hilâfına, siyasetle de iştigal edebilirler. Cumhuriyet Senatosunun Geçici Komisyon raporunda bu husus açıkça belirtilmiştir. Ancak, Sendikalar siyasî parti veya siyasî kanaat farkı gözetmeksizin üyelerinin meslekî menfaatlerini korumakla mükelleftirler. Sendikalar Kanunu, Sendikaların siyasî partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden herhangi bir suretle maddî yardım kabul etmelerini, onlara maddî yardımda bulunmalarını ve onların teşkilâtı içinde yer almalarını, bir siyasî partinin adı altında kurulmalarını menetmiştir, (m. 16). Sendikalar bu memnuiyet hükmü dışında her türlü siyasî faaliyette bulunabilirler. Böylece de, sendikalar cemiyet ve Devlet içinde bir SİYASÎ BASKI KUVVETİ teşkil ederek, üyelerinin menfaatlerini daha müessir bir tarzda koruyabilirler. Dördüncüsü, Sendikalar, Kanunun 14. maddesine tevfikân, Barolardan farklı daha birçok faaliyetlerde bulunabilirler. Ezcümle: toplu iş sözleşmesi ve umumî mukavele aktebilirler. Sendika olarak mahkemelere müracaat edip üyelerinin hukukunu koruyabilirler. Sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması ile ilgili olarak üyelerine ve mirasçılara adlî yardımda bulunabilirler. GREV'e karar verebilirler. Üyeleri için kooperatifler kurabilirler. Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini herhangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yaparak, gaye ve fikirlerin gerçekleşmesi için her türlü kanunî yollardan faaliyet sarfedebilirler. Sendikaların bunlara benzer daha pek çok faydalı ve Barolardan farklı tarafları mevcuttur. Bu itibarla da, avukatlar tarafından SENDİKA ve SENDİKA BİRLİKLERİ kurulmasında çok büyük faydalar vardır. Avukatların sendika kurma haklarının mesleğin ulviyeti, şeref ve haysiyeti ile mütenasip bir seviyede bir an önce tahakkukunu görmek bizim için en büyük sevinç kaynağı olacaktır.